

● شرح قصیده سریانیه = شرح قصیده ربوبیه / عرفان و تصوف / فارسی

š.-e qasīde-ye soryānī = š.-e qasīde-ye robūbiyya

نخشبی، ضیاء الدین، - ۷۵۱ قمری

naxšabī, zīyā'-od-dīn (- 1351)

متن دعایی است منظوم به روایت ابن عباس، که گفته شده از سوره ای از «زبور» بیرون کشیده به زبان عربی، با سرآغاز: «انا الموجود (یا: المطلوب، المقصود)، فاطلبنی تجدنی xx فان تطلب سوا بی (یا: کثیر الخلق) لم تجدنی»، با ترجمه شرح گونه از ضیاء الدین نخشبی. نسخه های آن با یکدیگر، در متن و ترجمه جدایی هایی دارند. در شرح منظوم حاضر هر بیت عربی با دو یا سه بیت فارسی به نظم کشیده شده و قبل از هر بیت عربی، خواص آن در رفع انواع حاجات به فارسی نیز بیان شده است مثلاً در بیت اول چنین آمده: «اگر کسی چهل روز بخواند صاحب نصاب گردد: انا الموجود فاطلبنی تجدنی xx فان تطلب سوائی لم تجدنی / منم موجود ای طالب کجائی xx چرا در حضرت ما می نیائی / مجوئی غیر ما را هیچگاهی xx اگر شایسته درگاه مائی». در ابتدا این شرح منظوم ۲۲ بیت و در پایان ۴ بیت به عنوان مقدمه و خاتمه آمده که به نظر منزوی در فهرست مشترک «تقی» نامی (این تخلص در همه نسخه ها به چشم نمی خورد) بعداً این دیباچه را ساخته است. شرح نخشبی یک مثنوی ۱۱ بیتی و دیباچه ای به نثر و نیز قبل از هر بیت عربی تجزیه و ترکیب دستوری و پس از ابیات فارسی آن شرح منثور عرفانی دارد که در برخی نسخه ها نیامده است.

آغاز: آغاز ترجمه: حمد پادشاه مطلق را ... بعد تمهید محامد احدی و تشید مبانی ... انا الموجود فاطلبنی ... منم موجود ای طالب کجایی xx چرا در حضرت ما در نیایی؛ آغاز دیباچه: این شرح سوره ای است از زبور که حضرت داود. انجام: اگر خواهی مرا فی الحال یابی xx مگر در خاطر تو این هوس نیست

چاپ: ایران، تهران، کارخانه مشهدی محمد تقی، ۱۲۸۴ق، سنگی، خشتی، به سعی و اهتمام مولی محمدعلی صحاف طهران، به نفقه و درخواست مولی محمد علی بن مولی الله قلی طهرانی (در هامش)؛ ایران، تهران، ۱۲۸۱ قمری، با تصحیح و مقابله مولی رضا و آقا محمدعلی فرزندان علی اکبر خوانساری، سنگی، خشتی، به سعی و اهتمام مولی رضا و آقا محمدعلی فرزندان علی اکبر خوانساری (در هامش)

[دنا ۹۴۱/۶ (۱) نسخه؛ نسخه های منزوی ۳۴۸۶/۵ «شرح قصیده ربوبیه» که نشانی ۳ نسخه آن را داده؛ مشترک پاکستان ۱۶۲۲/۳ «شرح قصیده سریانیه»؛ شرح قصیده ربوبیه؛ شرح دعای سریانیه» که نشانی ۱۹ نسخه آن را داده؛ هامانجا ۴۱۵/۷ «شرح قصیده سریانیه» نشانی ۵ نسخه دیگر؛ فهرستواره منزوی ۵۷۷/۷-۵۷۸]

بالصواب

[کشف الظنون ۱۳۴۵/۲؛ دنا ۹۴۱/۶]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۸۶۴/۱۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن یوسف ابی عقیل نوقارینی، تا: آغاز ذیحجه ۲۷۵ق؛ مقابله شده؛ کاغذ: دولت آبادی، جلد: میشن قهوه ای، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۲×۱۶سم [ف: ۵-۳۹۲] تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۹۰/۷-۵

۲. آغاز و انجام: برابر؛ و معنی الیت ظاهر و الله اعلم کتب فی اواخر جمادی الاخره سنه خمس و تسعین و ستمائة و لواء العقل الحمدبلا تهایه و الشکر بلاغایه

بی کا، تا: قرن ۸؛ در دنبال آن در ۳۲ به خط تازه تری شعرهای است به فارسی و نشان «میر معیث» و «المحرره» دارد [ف: ۱-۳۳۹] خوانسار؛ مدرسه علوی؛ شماره نسخه: ض: ۱۱

خط: نسخ و نستعلیق خفی، کا: محمد بن ابراهیم بن عیسی الوالی، تا: ۹۶۶ق؛ ۵گ (۱۲۴-۱۲۸)، اندازه: ۱۰×۱۵سم [آینه پژوهش: سال ۲۲-۱۰۴]

۴. قم؛ گلبایگانی؛ شماره نسخه: ۶۶۸۶/۲-۳۴/۵۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی کا، تا: صفر ۱۲۶۸ق؛ مصحح؛ جلد: تیماج مشکئی، مجدول مذهب، ۷گ، ۱۸ سطر، اندازه: ۱۵×۲۲سم [ف: ۵-۲۳۲]

● شرح قصیده سرسامیه / ادبیات / فارسی

š.-e qasīde-ye sarsāmīyya

همدان، محمدخان

hamadānī, mohammad-xān

«قصیده سرسامیه» از خواجه غلامعلی همدانی، قصیده ای است عربی هزلی آشفته در لفظ و ترکیب و وزن، و شارح در این شرح بر آن است که این قصیده را که در ظاهر آشفته گی دارد و معانی آن نامفهوم می باشد، ولی در باطن دارای اشاراتی است پر محتوا، و چون بسیار مغلق می بود، هر یک از ابیات آن را در چهار بخش گزارش کرده است: «المعنی الظاهر»، تفسیر مفهوم باطنی «المعنی الباطن». این شرح با نثری پرتکلف و دارای مقدمات در تعریف از ناظم می باشد.

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۱۰۳۰/۲

آغاز: ثمره طیبه شجره حمد اله که طو طیان انجمن ملاً اعلی را قوت نطق و نغمه سریان سرابستان عالم بالا را قوت روح است؛ انجام: در این بیت در این موضع اصطلاح ناظم غیر اصطلاح ارباب دانش و عقیده اش بر خلاف عقاید اصحاب بینش است.

خط: نستعلیق، بی کا، تا: اواخر قرن ۱۳؛ جلد: مقوایی، ۲۰گ (۲۱-۴۰)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۱/۵سم [ف: ۳-۲۵۹]

فهرستگان نسخه های خطی ایران (فنا)؛ جلد بیستم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران: سازمان اسناد

DIA 276258

و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۱/۲۰۱۳